

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยอันตรายในการทำงานและปัญหาสุขภาพของผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในงานวิจัยได้แก่ผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าในเขตพื้นที่อำเภอสนทวาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 104 ราย (หญิง 99 ราย และชาย 5 ราย) เลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling) ทำการรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 โดยใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบบันทึกการตรวจสุขภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ร่วมกับการใช้เครื่องมือตรวจวัดทางอาชีวเวชศาสตร์เพื่อประเมินปัจจัยอันตรายในการทำงานเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยอันตรายในการทำงานตัดเย็บเสื้อผ้าได้แก่ ฝุ่น เสียงดัง ความร้อน และแสงสว่างที่ไม่พอเพียงกับการทำงาน และปัจจัยทางด้านการยศาสตร์ ได้แก่ การนั่งทำงานเป็นระยะเวลานาน (ผู้ประกอบการอาชีพส่วนใหญ่มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน) รวมทั้งท่าทางที่ต้องก้มตัวไปข้างหน้า และการทำงานซ้ำๆ อายุของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วง 19-62 ปี (เฉลี่ย 43.3 ปี) ประสบการณ์การทำงานเริ่มตั้งแต่ 1 เดือน- 40 ปี (มัธยฐาน = 5 ปี) ในด้านปัญหาสุขภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีปัญหาสุขภาพในระบบโครงร่างกล้ามเนื้อซึ่งอาจมีสาเหตุเกี่ยวเนื่องกับลักษณะการทำงาน ส่งผลให้เกิดอาการล้าและปวดเมื่อยตามบริเวณต่างๆ ทั่วร่างกาย อาทิเช่น มือ ขา และหลัง นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านสายตาร้อยละ 63.5 ปัญหาในระบบทางเดินหายใจร้อยละ 13.4 และปัญหาในระบบประสาทร้อยละ 12.5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะการทำงานที่เป็นงานของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาหลายการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ประดิษฐ์ ชาติสมบัติ, 2542; Croasmun, 2004; สำนักงานสถิติแห่งชาติ,

2548) ในผู้รับงานไปทำที่บ้านที่เป็นเพศชาย มีเพียง 2 รายที่ทำหน้าที่ในการตัดเย็บเสื้อผ้าจริงๆ และหนึ่งในนั้นมีลักษณะค่อนข้างไปทางเพศหญิง ส่วนอีก 3 รายทำหน้าที่ในการตัดผ้าและรีดผ้า ในส่วนของอายุกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก คือตั้งแต่ 19-62 ปี แต่เฉลี่ยแล้วจะอยู่ในช่วงวัยกลางคนคืออายุระหว่าง 31-40 ปี และประมาณ 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพคู่ ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่าผู้รับงานไปทำที่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-45 ปี สมรสและมีบุตรแล้ว (กองวิเทศสัมพันธ์, 2539) และเนื่องจากลักษณะงานที่ทำอยู่ในบริเวณบ้านหรือสถานที่ใกล้เคียงบ้าน สามารถกระทำการร่วมกับการดูแลครอบครัวและรับผิดชอบงานบ้านได้พร้อมๆ กัน สอดคล้องกับภาระรับผิดชอบของผู้หญิงในสังคมไทย จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงเลือกที่จะรับงานมาทำที่บ้านมากขึ้น นอกจากนี้การที่อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างสูงอาจเป็นเพราะงานตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นงานที่ต้องอาศัยทักษะและความชำนาญ ดังนั้นแรงงานที่ทำอาชีพนี้จึงมีอายุเฉลี่ยมากกว่า 30 ปี ด้านการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ทำให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพมีน้อย หลายคนให้ความเห็นว่าถึงแม้งานตัดเย็บเสื้อผ้าจะเป็นงานที่อาศัยทักษะและความชำนาญ แต่การเริ่มต้นฝึกฝนเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินกว่าจะทำได้

ด้านประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการทำงานเฉลี่ย 9.8 ปี มากที่สุดคือ 40 ปี ยังมีประสบการณ์การทำงานมากเท่าไร ก็จะเป็นที่เชื่อถือของลูกค้ายิ่งขึ้น โดยเฉพาะคนที่เป็นผู้นำกลุ่ม ถึงแม้จะมีบทบาทในด้านการบริหารมากขึ้น แต่ทุกคนจะต้องผ่านประสบการณ์การทำงานตัดเย็บมาก่อนไม่น้อยกว่า 10 ปี สะท้อนให้เห็นว่าอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยทักษะด้านวิชาชีพดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนระยะเวลาการทำงานในแต่ละวัน พบว่าร้อยละ 68.3 ของกลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือมากกว่า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า หากเป็นช่วงที่เร่งงานจะมีการทำงานล่วงเวลาทุกวัน วันละ 1-6 ชั่วโมงต่อวัน สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศบราซิลที่พบว่าผู้รับงานไปทำที่บ้านมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน (Santana, Loomis, Newman & Harlow, 1997) และการศึกษาของวิทยุท์ จัรัสพันธ์ และคณะ (2540) ที่พบว่าสตรีที่ตัดเย็บเสื้อผ้าส่วนใหญ่จะทำงานเฉลี่ย 11.6 ชั่วโมงต่อวัน โดยไม่มีเวลาพักที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าช่วงงานเร่งมากหรือน้อย ถ้างานเร่งมากๆ อาจทำงานนานถึง 15 ชั่วโมงต่อวัน โดยเฉลี่ยทำงานประมาณ 25-28 วันต่อเดือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนทำงานมีโอกาสเกิดผลกระทบต่อสุขภาพจากการทำงานมากขึ้น

สำหรับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล พบว่า ร้อยละ 73.1 ของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เช่น ผ้าปิดปาก-จมูก อุปกรณ์ป้องกัน

เสียง และร่องเท้ายาง โดยเฉพาะผ้าปิดปาก-จมูก และให้เหตุผลว่ารู้สึกอึดอัดเวลาใส่ รู้สึกหายใจไม่สะดวก และคิดว่าไม่มีอันตราย ซึ่งไม่ต่างจากพฤติกรรมของคนทำงานในหลายๆ อาชีพ ที่ไม่เห็นความสำคัญของการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตราย และส่วนใหญ่จะมีการใช้ในระดับต่ำ (พรทิวา เฉลิวิภาส, 2541; Ahmed, et al., 2001; Landen et al., 2004)

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมสุขภาพ พบว่าส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนใหญ่ไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ในส่วนของการออกกำลังกาย มากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีการออกกำลังกายเป็นประจำ ตัวอย่างของการออกกำลังกาย ได้แก่ การเดินแอโรบิก วิ่ง เล่นแบดมินตัน และปั่นจักรยาน ซึ่งเป็นกีฬาที่ใช้เวลาไม่มาก โดยเฉพาะการเดินแอโรบิก เนื่องจากกระแสการส่งเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมประเภทนี้กำลังมาแรง มีการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ อยู่เป็นประจำ ทำให้คนทำงานเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย นอกจากนี้หลายคนยังให้เหตุผลว่า สาเหตุที่ออกกำลังกายเป็นประจำเพราะการออกกำลังกายช่วยลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อที่เกิดจากการทำงานตัดเย็บได้สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาณูภา กลิ่นถิอศีล (2543) เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของสตรีที่รับงานไปทำที่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับที่ถูกต้องและเหมาะสมค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาถึงประเภทของงานและระยะเวลาการทำงาน พบว่ากลุ่มงานแกะสลักและกลุ่มงานศิลปประดิษฐ์มีพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มงานเย็บผ้า และกลุ่มงานที่รับงานมาทำน้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน มีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสมสูงกว่ากลุ่มงานที่รับงานไปทำที่บ้านมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน อย่างไรก็ตามผู้รับงานมาทำที่บ้านทั้งหมดมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมสุขภาพที่ควรปรับปรุงคือ การออกกำลังกาย

ปัจจัยอันตรายในการทำงานตัดเย็บเสื้อผ้า

จากลักษณะการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานอยู่ที่บ้านของตนเองหรือบ้านของหัวหน้ากลุ่ม ทำให้สามารถประเมินปัจจัยอันตรายในการทำงานตัดเย็บเสื้อผ้าได้หลายด้าน ดังนี้

ในด้านกายภาพ พบว่า สถานที่ทำงานของกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มยังมีแสงสว่างไม่เพียงพอหรือเหมาะสมกับการทำงาน จากการตรวจวัดระดับความเข้มของแสงสว่างในที่ทำงานของกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าทั้ง 12 กลุ่ม ร้อยละ 51.5 มีระดับความเข้มของแสงสว่างในที่ทำงานไม่เพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะกลุ่มที่รวมกันทำงานในโรงเรือนที่มีการปิดผนังทึบจาก

พื้นจรดเพดาน หลังคาโรงเรือนต่ำ และมีหน้าต่างน้อย ซึ่งทำให้การระบายอากาศในบริเวณที่ทำงานไม่ดี ส่งผลให้เกิดความร้อนอบอ้าว และความร้อนดังกล่าวเป็นสาเหตุทำให้คนทำงานไม่ยอมเปิดไฟให้เกิดความสว่างที่เพียงพอ ทั้งๆ ที่มีไฟฟ้าติดอยู่ประจำทุกจุด เนื่องจากแสงไฟฟ้าจากหลอดไฟมีผลทำให้เกิดความร้อนในบริเวณที่ทำงานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้พบว่ามีเพียง 1 กลุ่มเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบจากแสงจ้าหรือแสงสะท้อน เนื่องจากโรงเรือนตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่มีร่มเงาของต้นไม้หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ในช่วงกลางวันที่มีแสงแดดจัด จะได้รับแสงสะท้อนของแสงแดดจากภายนอกโรงเรือนเข้ามาในบริเวณที่ทำงาน ส่วนกลุ่มที่ปัญหาเรื่องเสียงดังมีเพียง 1 กลุ่มเท่านั้น เนื่องจากมีงานปัก ซึ่งต้องใช้จักรปักที่มีลักษณะการเดินเครื่องเข้าไปเข้ามา ทำให้เกิดเสียงดังรบกวนผู้ที่ทำงานบริเวณใกล้เคียง เมื่อตรวจวัดด้วยเครื่องวัดระดับเสียง พบว่าทั้ง 12 แห่งมีระดับเสียงดังในที่ทำงานผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานของประกาศกระทรวงมหาดไทย คือต่ำกว่า 90 เดซิเบลเอ ค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 58.5 - 75.4 เดซิเบลเอ ชนิดของจักรที่ก่อให้เกิดเสียงดังมากที่สุดคือจักรปักและจักรโพง ส่วนแหล่งความร้อนที่เกิดขึ้นจากการทำงานส่วนใหญ่จะอยู่ในขั้นตอนของการรีดผ้า รวมทั้งความร้อนที่เกิดจากการเปิดหลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ นอกจากนี้จะเกิดจากสภาพอากาศภายนอกที่ร้อนอบอ้าว โดยเฉพาะในช่วงเที่ยงของวัน ค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 25.3 - 39.0 องศาเซลเซียส เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยในการประกอบกิจการโรงงานเกี่ยวกับภาวะแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ของกระทรวงอุตสาหกรรม พบว่าผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานจำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของการตรวจวัดทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสมาคมส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน (2547) ยกเว้นเรื่องเสียงดัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของการทำงานที่บ้านและโรงงานอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านชนิดและปริมาณของจักรเย็บผ้า

ในด้านเคมี พบว่า สารเคมีที่ใช้ในงานตัดเย็บเสื้อผ้ามีเพียง น้ำมันหล่อลื่นจักรเย็บผ้า และน้ำยารีดผ้าเรียบเท่านั้น ส่วนฝุ่นผ้าในบริเวณที่ทำงานสามารถมองด้วยตาเปล่าเห็นมีจำนวนมาก และมีทุกกลุ่มโดยเฉพาะที่เกาะตามพื้น ขอบผนังและหลังคาของโรงเรือนที่ขาดการทำความสะอาด และในกลุ่มที่มีการจัดเก็บกองผ้าไม่เป็นระเบียบ ทั้งนี้ไม่สามารถตรวจวัดในเชิงปริมาณให้เห็นได้ เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องการรวบรวมข้อมูล แต่จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่า ปริมาณฝุ่นผ้าในบรรยากาศการทำงานของโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าในแผนกตัดมีค่าเท่ากับ 1.8 มิลลิกรัม/ลูกบาศก์เมตรอากาศ ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานที่ NIOSH และ OSHA กำหนดไว้ คือ 0.75 และ 0.5 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตรอากาศ ตามลำดับ ส่วนปริมาณฝุ่นผ้าบริเวณแผนกเย็บจะมากกว่า 0.5 แต่ไม่เกิน 0.75 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตรอากาศ (Jonathan, 1999)

ในด้านชีวภาพ พบว่า จากการเดินสำรวจในสถานที่ทำงานของกลุ่มตัวอย่างพบว่าไม่มีเชื้อราหรือเชื้อโรคที่สามารถมองด้วยตาเปล่าเห็น ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์จุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนบนสภาพแวดล้อมการทำงานด้วยวิธีเก็บตัวอย่างอากาศ จึงจะทำให้ทราบข้อมูลอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่มีรายงานการศึกษาปริมาณสารเอนโดทอกซินในฝุ่นจากการตัดเย็บผ้า (พิชญา ตันติเศรณี, ภาสุรี แสงศุภวิช, กรีฑาธรรมคัมภีร์ และ อมรรัตน์ มุสิกสาร, 2544)

ในด้านจิตสังคม พบว่า กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าทุกกลุ่มมีการฝึกอบรมให้กับคนทำงานเพื่อให้เข้าใจลักษณะงานอยู่เสมอ มีการจัดการทำงานให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด โดยการวิเคราะห์งานแต่ละขั้นและให้งานกับคนทำงานที่เท่าๆกัน มีการแนะนำการจัดเวลาทำงาน การทำงานล่วงเวลาที่เหมาะสมกับความรับผิดชอบของแต่ละคน มีการแนะนำระบบการทำงานเพื่อให้แน่ใจว่าสามารถส่งงานให้ลูกค้าทันตามเวลา ลดจำนวนงานซ้ำซ้อนหรือยุ่งยาก โดยการทำความเข้าใจกับตัวงานอย่างถ่องแท้ก่อนลงมือทำงาน และยังช่วยให้คนงานตื่นตัวกับการทำงาน ลดความเมื่อยล้าจากการทำงานโดยการเปลี่ยนลักษณะงานที่ทำบ้าง มีเวลาสำหรับการหยุดพักในแต่ละช่วง มีการแนะนำกิจกรรมกลุ่มเพื่อปรับปรุงสภาพการทำงาน คุณภาพงานและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้ทุกกลุ่มยังมีสวัสดิการให้สมาชิกกลุ่มอย่างเหมาะสมในส่วนของการจัดน้ำดื่มและห้องน้ำ ยกเว้นอุปกรณ์ปฐมพยาบาลพบว่า มีเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่จัดเตรียมไว้ให้กับสมาชิก ไม่พบปัญหาความรุนแรงหรือการถูกคุกคามในสถานที่ทำงาน ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างกับผู้ทำงานตัดเย็บเสื้อผ้าในโรงงานอุตสาหกรรมที่พบว่า มักประสบปัญหาการถูกคุกคามทางเพศ (sexual harassment) ในการทำงาน (Herbert & Plattus, 1998) ทั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์ภายในกลุ่มดี มีความเอื้ออาทรกันเหมือนเพื่อน หรือเหมือนคนในครอบครัว ไม่มีปัญหาสัมพันธภาพระหว่างคนทำงาน จากการสอบถามความพึงพอใจในการทำงานตัดเย็บเสื้อผ้า พบว่าส่วนใหญ่ชอบงานนี้ เนื่องจากเป็นงานอิสระ ได้อยู่ใกล้บ้าน มีโอกาสดูแลครอบครัวอย่างเต็มที่

ส่วนด้านการยศาสตร์ พบว่า สภาพความเป็นอยู่และสภาพการทำงานของกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ร้อยละ 33.3 มีการจัดพื้นที่ทำงานไม่สะดวกกับการทำงาน มีการจัดจักรเย็บผ้าไว้ชิดกันมากเกินไป ทำให้ไม่สะดวกในการเดินเข้าออกจากเก้าอี้นั่ง ส่วนการจัดเก็บจัดวางสิ่งของต่างๆ พบว่า ร้อยละ 83.3 ไม่มีชั้นวางของที่ง่ายต่อการจัดเก็บ หรือป้ายบอกรายละเอียดของของแต่ละชิ้นอย่างชัดเจน ไม่มีกล่องหรือลังสำหรับบรรจุเสื้อผ้าที่เย็บเรียบร้อยแล้ว รวมถึงไม่มีโต๊ะยาวสำหรับวางของก่อนที่จะส่งต่อไปยังจุดอื่นหรือก่อนที่จะบรรจุลงกล่อง นอกจากนี้ส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บสิ่งของที่ไม่จำเป็นออกจากบริเวณใต้บันไดและทางเดิน สำหรับความสูงของจักรจะเป็นความ

สูงมาตรฐานที่เท่ากันหมด แก้วที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแก้วพลาสติกมีทั้งแบบที่มีพนักพิงและไม่มีพนักพิงซึ่งไม่สามารถปรับระดับของแก้วได้ วิธีการที่คนทำงานใช้เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้กับตัวเอง ได้แก่ การเสริมความสูงของแก้วด้วยเบาะนวมที่เย็บด้วยตนเอง

จากลักษณะการทำงาน พบว่า การตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นงานที่ต้องนั่งบนแก้วเป็นส่วนใหญ่อีกกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 95.2 ให้ความเห็นตรงกันว่าต้องใช้ท่าทางการทำงานซ้ำๆ ในขณะที่ร้อยละ 60.6 และ ร้อยละ 51.9 ของกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่างานดังกล่าวต้องมีการบิดเอี้ยวตัวและก้มหลัง ตามลำดับ จากลักษณะการทำงานที่มีท่วงท่าจำกัด และการทำงานติดต่อกันในท่าเดิมซ้ำๆ หรือนั่งทำงานเป็นเวลานานกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ทำให้คนทำงานเสี่ยงต่อการเกิดอาการของระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.4 ให้ความเห็นว่าอาการปวดเมื่อยในระบบโครงร่างกล้ามเนื้อที่เกิดขึ้นเกิดจากงานที่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาลักษณะการทำงานในงานตัดเย็บเสื้อผ้าที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ ท่าทางการนั่งก้มตัวไปข้างหน้า ทำให้เกิดความไม่สุขสบาย สูญเสียพลังงานและทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง การนั่งนิ่งๆ เป็นเวลานานๆ บนแก้วที่ไม่มีพนักพิง รวมทั้งการทำงานซ้ำๆ เช่น การเคลื่อนไหวมือเพื่อเลื่อนผ้าในการตัดเย็บ การกดเท้าเพื่อเหยียบมอเตอร์จักร เป็นต้น ทำให้การไหลเวียนของเลือดที่ไปเลี้ยงตามส่วนต่างๆ ของร่างกายไม่สะดวก ทำให้เกิดอาการเมื่อยล้า ซากปวด ตามอวัยวะต่างๆ ทั้งร่างกาย (Manitoda, 1997; Chan, Harrison, Janowitz, Lashuay, Stern & Fong, 2003)

นอกจากนี้ เนื่องจากจักรที่ใช้ในการตัดเย็บปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นจักรไฟฟ้า ดังนั้นโอกาสได้รับอันตรายจากการรั่วไหลของกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ตัวคนทำงานจึงมีค่อนข้างสูง จากการสอบถามพบว่าหลายคนเคยถูกไฟฟ้าดูดขณะเย็บผ้า เนื่องจากจักรเย็บผ้าไม่มีสายดินเพื่อป้องกันการรั่วไหลของกระแสไฟฟ้า สอดคล้องกับการศึกษาของวิทยุท์ จัรัสพันธ์และคณะ (2540) ที่พบว่าผู้ที่ทำงานตัดเย็บเสื้อผ้าเคยได้รับอุบัติเหตุไฟฟ้าดูดจากการใช้จักรอุตสาหกรรม วิธีการป้องกันที่ใช้คือการวางผังบริเวณทำที่ต้องเหยียบจักรหรือสวมรองเท้ายาง (ฟองน้ำ) ในขณะที่ตัดเย็บ สำหรับการบำรุงรักษาจักรเย็บผ้าและเครื่องตัดผ้าส่วนใหญ่จะได้รับการดูแลรักษาที่ดี มีการแบ่งความรับผิดชอบให้กับสมาชิกกลุ่มในการดูแลจักรตัวที่ตนเองใช้งานประจำ ส่วนการแขวนป้ายเตือนภัยในสถานที่ทำงาน พบว่ามีเพียง 1 กลุ่มเท่านั้นที่แขวนป้ายห้ามสูบบุหรี่ในที่ทำงาน

ปัญหาสุขภาพของผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า

ในด้านปัญหาสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 37.5 มีโรคประจำตัว หากมองในแง่ของอาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและการมีโอกาสสัมผัสปัจจัยอันตรายในการทำงาน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่า การแพ้อากาศ การเป็นโรคหอบหืด ผื่นแพ้ ริดสีดวงทวาร และโรคกระเพาะอาหารอักเสบ น่าจะเป็นความเจ็บป่วยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่นเดียวกับการศึกษาของระภาวีน ลิชนะวานิชพันธ์ (2540) ที่พบว่า แรงงานสตรีที่รับจ้างเย็บผ้ามีปัญหาด้านสุขภาพ คือ ระบายตา แพ้ฝุ่น ขาบวม และปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ นอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ 40.4 ของกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาเรื่องความเครียด โดยกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลของการเกิดความเครียดเพิ่มเติมว่า ส่วนใหญ่เกิดจากการทำงาน และเรื่องในครอบครัว อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีภาระหน้าที่ต้องดูแลบ้านและครอบครัวไปพร้อม ๆ กับการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว ตัวอย่างของวิธีการคลายเครียดที่ทำอยู่เป็นประจำ เช่น ฟังเพลง ปรึกษาเพื่อน ปรึกษาคนในครอบครัว นั่งสมาธิ และนอนหลับ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของศาสนาที่ยึดถือ

เนื่องจากการทำงานตัดเย็บเสื้อผ้าส่วนใหญ่มีลักษณะการทำงานที่มีท่วงท่าจำกัด ลักษณะท่าทางการทำงานที่ไม่ถูกต้องและการทำงานติดต่อกันในท่าเดิมซ้ำๆ หรือนั่งทำงานเป็นเวลานานกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอาการของระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน จากการสอบถามพบว่าระหว่างทำงานคนทำงานตัดเย็บทุกคนเคยมีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นกล้ามเนื้อบริเวณหลัง (ร้อยละ 43.7) รองลงมาได้แก่ ไหล่ (ร้อยละ 42.7) และเอว (ร้อยละ 39.8) สอดคล้องกับการศึกษาของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานฟรานซิสโก ที่เปิดคลินิกรักษาอาการเจ็บป่วยของกลุ่มคนงานวัยรุ่นเพศหญิงที่ทำงานตัดเย็บเสื้อผ้า พบว่าในจำนวน 100 คน ที่เข้ารับการรักษาที่คลินิก 99 คนมีอาการผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยเกือบครึ่งหนึ่งของผู้เข้ามารับการรักษาทั้งหมดมีอาการปวดหลัง หนึ่งในสามมีอาการปวดคอ และหนึ่งในสี่มีอาการปวดไหล่ นอกจากนี้อีกประมาณร้อยละ 9 มีอาการปวดเข่า (Chan, Harrison, Janowitz, Lashuay, Stern & Fong, 2003; Croasmun, 2004) โดยอาการปวดเมื่อยที่เกิดขึ้นมักเกิดทุก 2-3 วัน ถึงแม้ว่าความรุนแรงของอาการปวดเมื่อยส่วนใหญ่ไม่เกิน 1 วัน แต่พบว่าช่วงเวลาที่ปวดส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นขณะทำงานและเวลาหลังเลิกงานตอนเย็น ซึ่งเป็นลักษณะของอาการปวดแบบสะสม วิธีการรักษาที่

คนทำงานใช้มากที่สุดคือการนวดด้วยยาแก้ปวด (42.3) การหยุดหรือพักงาน (ร้อยละ 40.4) และการปล่อยให้หายเอง (30.8) และบางคนใช้วิธีการรักษาหลายๆ แบบรวมกัน

สำหรับการผลการตรวจสุขภาพโดยพยาบาลเวชปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความดันโลหิตสูงเพียง 5 ราย (ร้อยละ 4.8) แต่มีอาการผิดปกติของระบบโครงร่างกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 22.1) ได้แก่ อาการปวด ชา บริเวณกล้ามเนื้อต่างๆ ทั่วร่างกาย และระบบทางเดินหายใจ (ร้อยละ 13.4) ได้แก่ การแพ้อากาศ ระบายเคืองในจมูก เป็นต้น ซึ่งจากลักษณะการทำงานรวมทั้งพฤติกรรมที่ไม่ออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งอาจมีผลทำให้จำนวนผู้ที่มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อต่างๆ อยู่ในเกณฑ์สูง เมื่อพิจารณาจาก ค่า BMI พบว่าร้อยละ 26.0 ของกลุ่มตัวอย่างมีภาวะน้ำหนักเกิน ในจำนวนนี้มีภาวะอ้วนในระดับ 1 อยู่ร้อยละ 9.6 ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าภาวะน้ำหนักเกินมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติการณ์ของโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน ปัญหาในระบบโครงร่างกล้ามเนื้อ และเป็นสาเหตุการตายสูงกว่าในผู้ที่มีน้ำหนักปกติ (Flegal, Graubard, Williamson & Gail, 2005) นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีโรคในช่องปากมากที่สุด (ร้อยละ 29.8) ส่วนใหญ่มีอาการฟันผุ และฟันมีคราบหินปูน เนื่องจากขาดโอกาสในการตรวจสุขภาพประจำปี โดยเฉพาะการตรวจทางทันตกรรม คือมีจำนวนถึงร้อยละ 72.1 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

โดยสรุปแล้ว ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นสถานการณ์การทำงานของผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งพบปัจจัยอันตรายในการทำงานหลายด้านที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนทำงาน โดยอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานที่ทำงานแต่ละแห่ง โดยปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานส่วนใหญ่เกิดในระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ และระบบทางเดินหายใจ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรด้านอาชีวอนามัยในการพัฒนาโครงการที่เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงในการทำงานและสร้างเสริมสุขภาพของคนทำงานในลำดับต่อไป

ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษานี้จัดทำในผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า เฉพาะที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับผู้ที่ทำงานในเขตพื้นที่อื่น โดยเฉพาะปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณบางข้อมูลยังไม่ครอบคลุม เช่น ปริมาณฝุ่นและปริมาณการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ในสิ่งแวดล้อมการทำงาน เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเครื่องมือที่ใช้ตรวจวัด นอกจากนี้เนื่องจากเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา จึง

ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยอันตรายในการทำงานเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ แต่พอจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดบริการพยาบาลด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าได้ โดยเน้นในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพเกี่ยวกับปัจจัยอันตรายในการทำงานตัดเย็บเสื้อผ้าและผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อให้คนทำงานตระหนักถึงการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อลดความเสี่ยงและปกป้องตนเองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการทำงาน นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนจัดโครงการด้านอาชีวอนามัยเพื่อลดความเสี่ยงจากการทำงานและสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ควรมีขนาดใหญ่และสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ จึงจะทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้และเป็นตัวแทนของผู้รับงานไปทำที่บ้านกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าทั้งหมดได้
2. ควรมีการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณบางข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปริมาณฝุ่นในที่ทำงาน เพื่อให้ทราบระดับของปัจจัยอันตรายด้านกายภาพที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะสามารถนำไปสร้างความตระหนักในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลของคนทำงานได้
3. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบไปข้างหน้า (follow up study research) เพื่อเป็นการเฝ้าระวังปัจจัยอันตรายในการทำงานและภาวะสุขภาพของผู้ทำงาน และเพื่อหาแนวโน้มในการเกิดโรคจากการทำงาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอันตรายในการทำงานแต่ละตัวและผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้น
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มที่มีปัจจัยอันตรายในการทำงานที่แตกต่างกันและปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นถึงผลกระทบต่อการทำงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น